

1.01 Izvirni znanstveni članek

IZ ARHIVSKIH FONDOV IN ZBIRK
FROM THE ARCHIVAL FILES AND COLLECTIONS

UDK 736.3(497.413)"1451/1709"

Prejeto: 29. 9. 2021

Viseči pečati na listinskem arhivskem gradivu župnij dekanije Dravograd–Mežiška dolina

VINKO SKITEK

dr. zgodovinskih znanosti, arhivist
Pokrajinski arhiv Maribor, Enota za Koroško
Čečovlje 12a, SI–2390 Ravne na Koroškem
e-pošta: vinko.skitek@pokarh-mb.si.

Izvleček

V prispevku predstavljeni viseči pečati so del zelo pomembne koroške arhivske dediščine. Med tem, ko jih na poznosrednjeveških in novoveških listinah s Prevalj in Šentanela (Sv. Danijela nad Prevaljami) ne srečamo, so se ohranili na pergamentnih listinah župnije Libeliče in proštije Dravograd. Časovno lahko nastanek visečih pečatov datiramo v čas med letoma 1451 in 1709. Te so za potrditev svojih pravnih dejanj odtisnili tukajšnji rokodelci, obrtniki, člani plemiških rodbin, duhovniki in člani kolegiatnega kapitlja oziroma proštije v Dravogradu.

Ključne besede:

Koroška,
Dravska dolina,
župnija Libeliče,
proštija
Dravograd,
kolegiatni
kapitelj,
sfragistika, pečati

Abstract

PENDANT SEALS ON CHARTERS IN ARCHIVES OF PARISHES IN THE
DEANERY OF DRAVOGRAD-MEŽICA VALLEY

Pendant seals, presented in the article, are an important part of the Carinthian cultural heritage. While we cannot find any attached to late Middle and Modern Age charters from Prevalje and Šentanel (Sv. Danijel nad Prevaljami), there are some preserved on parchment charters of the Libeliče parish and the provost's house in Dravograd. Chronologically we can date the creation of pendant seals to between the years 1451 and 1709. As confirmations of legal acts, they were impressed by craftsman, tradesman, members of the aristocracy, priests and members of the Collegiate Chapter or the provost's house in Dravograd.

Key-words:

Carinthia,
the Drava Valley,
Libeliče parish,
provost's house
in Dravograd,
Collegiate
Chapter,
sfragistics, seals

Uvod

V prispevku podrobneje opisani viseči pečati župnijskega arhiva v Libeličah in proštjskega arhiva v Dravogradu so bili prvič na kratko omenjeni ob izidu znanstvene monografije »*Popis arhivov župnij dekanije Dravograd–Mežiška dolina*«. ¹ Tam jih srečamo ob kratkih registih poznosrednjeveških in novoveških listin iz obeh arhivov. Na splošno so ohranjeni viseči pečati na listinah, ki se tičejo slovenskega dela Koroške, dokaj redki. In to ne samo v slovenskih, temveč tudi avstrijskih arhivih. Ob njihovem sistematičnem prebiranju lahko dobi raziskovalec občutek, kakor da bi jih v preteklosti načrtno »zbirali«. Kljub temu ne gre prehitro soditi, saj je ravno ta del Slovenije doživel marsikatero pustošenje tujih vojska, da o požarih, naravnih nesrečah in premajhni skrbi za vestno hrambo arhivske dokumentacije v preteklih stoletjih niti ne razpredamo preveč. Kljub temu ne smemo prezreti prakse, ki je bila v veljavi v muzejih še nekaj desetletij nazaj, da so listine načrtno ločevali od pečatov, predvsem zaradi različnih materialov, iz katerih so oboji narejeni, in s tem povezanih različnih idealnih pogojev hrambe. Ob takšni praksi so se tudi pečati veliko lažje izgubili. Toda pomembnejše od vzrokov za izgubo prenekaterega visečega pečata je, da podrobneje raziščemo te, ki so ohranjeni.

Pri proučevanju pečatov si raziskovalec lahko v osnovi pomaga z dvema pomožnima zgodovinskima vedama, s sfragistiko in heraldiko. Če se heraldika – veda o grbih pri pečatih omejuje predvsem na upodobitve grbov, se sfragistika – veda o pečatih ukvarja s pečati, pečatniki, njihovo obliko, velikostjo in materialom, iz katerega so narejeni. Kljub temu da nista samostojni znanstveni vedi, sta v velikih muzejih in arhivih v tujini obe vedi povsem samostojno zastopani, kar je povsem nasprotno od stanja v Sloveniji. Proučevanje teh dveh področij je v naših strokovnih in znanstvenih institucijah prepuščeno priložnostnim raziskavam srednjeveškega in novoveškega listinskega gradiva. Na tem gradivu je razumljivo ohranjenih tudi največ pečatov. Posledica te obstranske pozornosti, ki so je deležni pečati v Sloveniji, je tudi precej skromna bera strokovnih in znanstvenih prispevkov, ki segajo na področje teh ved. Po mnenju Marije Hernja Masten bi razvoju slovenske znanosti nedvomno zelo koristila vzpostavitev delovne skupine znanstvenikov, ki bi se strokovno posvetila raziskavam pečatov in grbov na slovenskih srednje- in novoveških listinah. ² In ne bi bilo napak, če bi naredili kakšen korak v tej smeri.

Sfragistika, sigilografija ali pečatoslovje

Preden bo na vrsti podroben opis ohranjenih pečatov, je vendarle koristno, če podamo nekaj osnovnih informacij glede nekaterih temeljnih pojmov, kot so pečat, žig in štempelj. Skratka, pojmov, s katerimi se skoraj tedensko, če ne vsakodnevno srečuje skoraj vsak arhivist. Čeprav je gornji podnaslov sestavljen iz treh pojmov, se vendar vsi trije nanašajo na isto stvar, to so raziskave pečatnikov in pečatov, žigovnih matric in žigov ter štempiljk in štempeljev. Naj na začetku razjasnimo, kaj pomenijo navedeni pojmi, saj jih v slovenskem prostoru pogosto zamenjujemo.

Dokaj posrečeno je zadevo orisal Valt Jurečič, da imamo na eni strani orodja in na drugi strani izdelke. Orodja so pečatnik, žigovna matrica in štempiljka, medtem ko so izdelki pečat, žig in štempelj. Z njimi so v preteklosti, in ravno tako tudi še danes, ustvarjali simbolično potrditev ali zanikanje dokumentarnega zapisa o zadevi, ki obravnava neko stanje. V današnjem vsako-

¹ Omenjeni popis župnijskih arhivov je izšel leta 2017 samo v e-obliki.

² Hernja Masten: *Pečat in grb*, str. 10.

dnevnem življenju se za potrjevanje dokumentov največkrat uporablja štam-piljka oziroma štempelj in nekoliko manj žigi. Iz uporabe so skoraj povsem izginili pečati.³

Pečatnik – pečat

Latinska beseda »sigillum« pomeni majhno podobo, figuro ali relief. Iz nje izhaja sopomenka za sfragistiko, sigilografija. V slovenski jezik bi jo lahko pre-vedli z besedo pečatoslovje. Z besedo pečatnik označujemo tipar – ročaj in ma-trico oziroma negativ pečatnika, medtem ko je pečat voščen ali kovinski izde-lek pečatnika. V srednjem veku je pečatnik pomenil znamenje, ki so ga vladarji, funkcionarji, cerkveni dostojanstveniki in državne ustanove ter nekatere civilne osebe uporabljali kot razpoznavni znak, ki so ga vtisnili ali obesili na dokumen-te in s tem potrdili njihovo pristnost ali zagotovili njihovo zaprtost in tajnost.⁴

Pravico do pečata oziroma pečatnika so v srednjem veku imeli vladar-ji, cerkveni dostojanstveniki, plemstvo, mesta, trgi, meščani, rokodelci, judje in ponekod celo kmetje. Vsi našteti so svoje pečatnike potrebovali za pečatenje oziroma overjanje pisem in uradnih potrdil. Za mesta in trge so bili pečatniki posebna mestna oziroma trška insignija, za katero je veljalo posebno pravilo hrambe. Primer Ljubljane razkriva, da so mesta in trgi svoje pečatnike upora-bljali več stoletij.⁵

Razlikovati je treba med pojmom pečatnik in pečat. Pečatniki so bili se-stavljeni iz kovinske matrice, v kateri je bil graviran negativ določene podobe ali napisa, medtem ko je bila matrica pritrjena na ročaj, izdelan bodisi iz kovine ali lesa. Za izdelavo negativa oziroma matrice so uporabljali železo, medenino, zlato, srebro, bron, svinec, slonovo kost, kosti, les in kamen. Na začetku so bile matrice združene s prstanom, vendar so se sčasoma zaradi povečanega obsega pečata od prstana ločile in pritrjile na nosilec z ročajem, kar je običajno tudi pri današnjih štam-piljkah in žigih. Pri papeških bulah sta bili potrebni dve matrici, ki sta pri pečatenju sočasno stisnili kovino, vsaka s svoje strani. Kovina in vosek sta bila najpogosteje uporabljena materiala pri izdelavi pečatov. Kovinski pečati – bule so bili običajno izdelani iz svinca, redkeje iz zlata, zelo redko iz srebra. Najpogostejši so bili voščeni pečati, ki so ohranili svoje prvenstvo do 17. stole-tja. Pri pečatenju voščenih pečatov se je običajno pečatna matrica pritisnila na topel vosek, ki so ga poprej tekočega izlili na podlago.⁶

Pri izdelavi voščenih pečatov se je na začetku uporabljal čisti čebelji vo-sek brez primesi drugih snovi ali barv, ki so jih dodajali kasneje. Običajno so sre-dnjeveški pečati vsebovali dve tretjini čistega voska, tretjino smole ali katrana oziroma celo barvane zemlje. Obarvane pečate poznamo sicer že od 9. stoletja naprej. Posebno v visokem srednjem veku so se uveljavili rdeči voščeni pečati, pri čemer so vosku primešali svinčev oksid, in zeleni voščeni pečati, ki so vse-bovali bakrov oksid. V nekaterih dvornih pisarnah je bila predpisana uporaba različnih pečatov glede na naslovnike ali stopnjo pomembnosti izdanih doku-mentov.⁷

Oblike pečatnikov in pečatov so bile zelo različne. Na temelju ohranjenih srednjeveških in novoveških pečatov ter pečatnikov lahko zapišemo, da so bili voščeni pečati okrogle, ovalne ali ovalno zašiljene oblike, ki so jih uporabljali predstojniki samostanov, ter v obliki ščita, kvadrata, romboida, petero-, šeste-

³ Jurečič: *Pečat – žig*, str. 19.

⁴ Ambrožič: *O cerkvenih pečatih*, str. 228; Ewald: *Siegelkunde*, str. 21.

⁵ Masten: *Pečat in grb*, str. 12.

⁶ Prav tam; Ewald: *Siegelkunde*, str. 122–127.

⁷ Prav tam; Ewald: *Siegelkunde*, str. 155–158.

ro- ali osmerokotnika in drugih oblik. V primerjavi z voščenimi so bili kovinski pečati vedno okrogle oblike.⁸

Večina pečatnikov in posledično tudi pečatov je imela legendo oziroma napis. Pečatniki brez napisa so bili sprva zelo redki. S prenosom plemiških grbov v podobe pečatov so legende postajale redkejše. Legende glede na njihov položaj na pečatu razvrstimo v dve skupini: legende v napisnem traku, ki poteka ob robu pečatnika, in legende, ki se pojavljajo na pečatnem polju in so razporejene horizontalno ali vertikalno. Ločimo dve poimenski skupini legend, onomastične in geslovne. Onomastične vsebujejo ime, dostojanstvo, naziv in poklic lastnika pečata. Pri cerkvenih dostojanstvenikih je dodano tudi ime samostana, škofije, konventa, reda. Geslovne legende običajno izražajo kakšno pobožno misel ali navedek iz *Svetega pisma*. Številne vsebujejo okrajšave, besedne kratice in monograme. Začetek legende je običajno s križem ali kakšnim drugim znamenjem naznačen na najvišji točki pečatnika oziroma pečata.⁹

Pečatenje je bil zadnji postopek pri dokončni izdelavi listine ali potrditve pristnosti relikvij, zato običajno ni bilo izvedeno na dan njihove datacije. Od pečata je bila odvisna pravna veljava dokumenta ali relikvij. V srednjem veku je bila navada, da je bil pečatnik ali vsaj pečatna matrica ob smrti lastnika uničena. Običajno se je njen material pretopil in dal v cerkvene dobrodelne namene.¹⁰ V kolikšni meri so se držali navedenega uničevanja pečatnikov z njihovim pretapljanjem, ni moč ugotoviti. Kljub vsemu lahko dopustimo možnost, da so zaradi nezaupanja v poštenost obrtnikov, ki so pečatnike pretapljali, le-te raje odvrgli na samem v naravi, kjer je bila verjetnost, da jih kdo najde, precej majhna.

Pečatnike in pečate v grobem delimo na naslednje skupine:

- Pečati z legendo/napisom: Ti pečati lahko vsebujejo ime lastnika pečata ali ne.
- Portretni pečat: Tudi ti pečati lahko vsebujejo ime lastnika pečata ali ne.
- Portretni pečat s podobo lastnika pečata: Na tej vrsti pečata so lahko upodobljeni: samo glava ali doprsje lastnika pečata, celopostavna figura lastnika pečata, stoječa figura (vladar, cerkveni dostojanstvenik, ženska), sedeča figura, klečeča figura, lastnik pečata na konju, vojaški konjenik, lovski konjenik in paradni konjenik.
- Grbovni ali heraldični pečat: Ta vrsta pečata ima upodobljen: samo napis, napis nad ščitom ali zastavo, šlem in čop, napis s šlemom ali krono, emblemsko/likovno znamenje, osebno (družinsko, hišno) znamenje (uporabljali so jih trgovci in obrtniki) in pečat z rebusom (besedno igro). Ta je s pomočjo upodobljenih figur ali predmetov ponazarjal družinsko poreklo ali dejavnost lastnika pečata.
- Hagiografski pečat: Na teh pečatih so upodobitve Jezusa Kristusa, device Marije ali katerega od drugih svetnikov.
- Arhitekturni ali topografski pečati: Pečati iz tega sklopa imajo upodobljene arhitekturne elemente, kot so gradovi, cerkve, mostovi ...
- Fantazijski pečati: Ti so običajno vsebovali podobe orožja, orodja, živali, rastlin.¹¹

Skozi zgodovino so uporabljali pečatnike različnih velikosti in s tem tudi različnih pomembnosti. Za pomembne dokumente stalne vrednosti so uporabljali veliki pečat sigillum maius. Kot potrjevanje istovetnosti takšnih potrditev oziroma za potrditev njegove verodostojnosti so mu na hrbtni strani pritiskali še manjši protipečat. Za pečatenje splošnih dokumentov običajne korespondence

⁸ Prav tam; Ewald: *Siegelkunde*, str. 181.

⁹ Ambrožič: *O cerkvenih pečatih*, str. 229.

¹⁰ Prav tam; Ewald: *Siegelkunde*, str. 107.

¹¹ Prav tam; Ewald: *Siegelkunde*, str. 181–182.

so uporabljali mali pečat parvum. Kot potrditev velikih pečatov so dodajali tudi manjše osebne pečate signete. Podobno funkcijo so imeli tudi majhni pečati, imenovani secret, ker naj bi imeli pomen tajnega pečatenja.¹²

Žigovna matrica – žig

Žigovna matrica je orodje, s katerim izdelamo žig in je narejena iz kovine. Tudi tu gre za odtis neke podobe ali besedila na neko podlago, ki je lahko različne anorganske ali organske sestave (kamen, les, kovina, plastika, koža, usnje, papir, glina itd.). Postopek izdelave žiga oziroma odtis žiga imenujemo žigosanje. Le-to je lahko barvno ali reliefno. Barvne žige poznamo na primer v poštnem prometu in prehranski industriji. Na področju reliefnih žigov lahko izpostavimo žigosanje v gozdarstvu, zlatarstvu, metalurgiji, kovinsko predelovalni industriji in carini.¹³

Štampiljka – štampelj

Kot zadnja v vrsti potrditvenih sredstev je štampiljka. Izdelek štampiljke je štampelj. Ta je v gumo ali drugo podobno prožno plastično maso vrezana zrcalna podoba nekega simbola, sestavljenega iz črk, znakov ali podob. Tudi tu je negativ narejen v matrico v obliki izrezljane gumijaste podloge. Matrica je nalepljena na nosilno leseno, plastično, kovinsko ali iz katerega drugega materiala narejeno ročko ali samo na posebno nosilno ploščico. Štampiljka je najmlajša po starosti, saj izvira s konca 18. oziroma začetka 19. stoletja, ko je hiter industrijski, upravni razvoj in razvoj sodstva narekoval vedno pogostejše potrjevanje najrazličnejših dokumentov. Uporaba štampiljk se je nato v 19. in 20. stoletju tako razširila, da je izpodrinila vse druge načine potrjevanja dokumentov.¹⁴

Cerkvenoupravni položaj Dravograda in Libelič

Mežiška dolina je v zgodnjem srednjem veku sodila pod oglejski patriarhat, ki je za koroško območje južno od reke Drave ustanovil koroški arhidijonat, in sicer kot nekakšno vmesno stopnjo med (pra)župnijami in patriarhatom. Območje Mežiške doline sta pokrivali dve pražupniji: pražupnija Šmihel pri Pliberku/St. Michael ob Bleiburg, ki je obsegala območje današnje Črne, Mežice, Šentanela in Strojne, ter pražupnija Šmartno pri Slovenj Gradcu, kamor so spadali današnje Kotlje, Guštanj, Farna vas, Libeliče in Črneče. Pražupnija Šmartno je v srednjeveških zapisih prvič omenjena leta 1106. Takrat je patriarh Ulrik I. ustanovil samostan avguštinskih korarjev v Dobrli vasi/Eberndorf in jo skupaj s še tremi župnijami podelil novoustanovljenemu samostanu.¹⁵ Prva župnija, ki se je odcepila iz pražupnije Šmartno, je bila župnija sv. Martina v Libeličah. V listinah jo prvič zasledimo leta 1154, navedena je z dvema kapelama v krajih »Luchwich« in »Mise«.¹⁶ Skupaj z njima jo je patriarh Peregrin I. podelil samostanu

¹² Ambrožič: *O cerkvenih pečatih*, str. 229; Jurečič: *Pečat – žig*, str. 20; Mahnič: *Srednjeveški ženski pečati*, str. 13; Ewald: *Siegelkunde*, str. 35, 85; Curk: *Srednjeveški pečati*, str. 277–280.

¹³ Jurečič: *Pečat – žig*, str. 19–20.

¹⁴ Jurečič: *Pečatoslovje – sigilografija*: <http://www.grboslovje.si/shramba09/sigilografija.pdf> (dostop: 28. 9. 2021); Jurečič: *Pečat – žig*, str. 21.

¹⁵ Höfler: *O prvih cerkvah*, str. 133.

¹⁶ Večina zgodovinarjev in jezikoslovcev je kraj Lucwich locirala v Lokovico pri Prevaljah, kjer ni prek arhivskih ne kakih drugih virov izpričana nobena cerkev – ne v srednjem veku ne kdaj kasneje. Dejstvo je, da je za pravilno lociranje te cerkve treba vzeti v ozir veliko različnih

v Dobrli vasi. Kot ena od samostanskih župnij je ostala v okviru samostana ne samo do leta 1603, ko so ga ukinili, temveč je ostala pod njegovim vplivom vse do leta 1773, ko so prepovedali jezuitski red, ki je samostan nasledil od korarjev na začetku 17. stoletja.¹⁷

Na levem bregu Drave je bil pražupnijski sedež v Labotu/Lavamünd. Prvi podatki o kasnejši proštiji cerkvi sv. Vida v Dravogradu segajo v leto 1177. Peregrin, opat samostana v Št. Pavlu, se je tega leta pritožil papežu Aleksandru III. zoper Kolona I. Trušenjskega, ker je ta na samostanski posesti sezidal grad Dravograd in se polastil imetja v okolici tega gradu. Isti Kolon je najverjetneje dal postaviti tudi cerkev sv. Vida v dravograjskem trgu. Dne 9. avgusta 1177 je papež Aleksander III. določil, da se mora grad porušiti in posest vrniti samostanu. Hkrati je dovolil posvetitev cerkve sv. Vida samo v imenu samostana.¹⁸ Cerkev sv. Vida in z njo Dravograd sta ležala na območju pražupnije, ki je imela sedež v Labotu. Po dolgih prizadevanjih je Otonu I. Dravograjskemu in njegovemu bratu Henrikmu uspelo doseči pri salzburškem nadškofu Eberhardu, da je bil 8. marca 1237 sedež labotske pražupnije prenesen k cerkvi sv. Vida v Dravogradu.¹⁹ Istočasno jo je salzburški nadškof Eberhard povzdignil v proštijo in pri njej ustanovil kolegiatni kapitelj s šestimi kanoniki, ki se jim je leta 1247 pridružil še sedmi.²⁰ Zaradi nizkih dohodkov je nadškof ustanovil še šest prebend, Oton in Henrik sta dodala še tri in zanje nadškofu podelila tri kapele: v Brovjah pri Rožeku/Frojach, Malem Št. Pavlu/Klein St. Paul in Hodišah/Keutschach. Oton I. je dal kapitlju na razpolago enega od obeh dvorcev v dravograjskem trgu. Kapitlju je načeloval dekan, ki je bil hkrati proštov namestnik, eden izmed kanonikov je bil župnik oziroma vikar v Labotu, drugi na Muti in tretji v takratnem Marenbergu (Radljah ob Dravi).²¹ Leta 1244 je bila proštija priključena lavantinski škofiji.²² Sedež kapitlja in župnije je bil vsaj do srede 14. stoletja pri cerkvi sv. Vida. Okrog leta 1386 so ga prenesli k dotedanji podružnični cerkvi sv. Janeza Evangelista.²³ Med letoma 1445 in 1456 je bila dravograjski proštiji priključena kot menzalna posest župnija Št. Janž pri Mostiču/St. Johann am Brückl. S tem je dravograjski prošt postal tudi župnik te župnije. Zato tudi ne preseneča, da so nekateri prošti celo rezidirali v Št. Janžu.²⁴ Okoli leta 1620 so pri proštiji ukinili kapitelj. S tem je proštija kot ustanova ostala, a je brez kapitlja vedno bolj postajala tako imenovana proštijaska župnija, kjer je bil vsakokratni župnik hkrati tudi infulirani prošt.²⁵

dejstev (še posebej nespremenljivost zunanjih župnijskih meja) in ne samo jezikovni izvor. Na to opozarja tudi Janez Höfler v svojem večkrat citiranem delu. Pri kraju Luchwich je po vsej verjetnosti mišljen Žvabek/Schwabegg. Kraj Mise moramo locirati na današnje Prevalje oziroma v cerkev Device Marije na Jezeru v Farni vasi. Pri tej cerkvi je bil prvotno sedež guštanske župnije. Po ustanovitvi samostojne župnije v trgu Guštanj leta 1861 se je začel za prvotno farno cerkev uporabljati naziv župnija Prevalje (Glede krajev Luchwich in Mise gl. Vinko Skitek: *Guštanj in Kotlje skozi srednji in zgornji novi vek*).

¹⁷ Höfler: *O prvih cerkvah*, str. 135; Skitek: *Popis arhivov*, str. 13–24; Skitek: *Guštanj in Kotlje*, str. 207–211.

¹⁸ Mravljak: *Dravograd*, str. 7.

¹⁹ Prav tam, str. 26, 27; Bele: *Rodbina Trušenjskih*, str. 15.

²⁰ Curk: *Dravograd*, str. 4–5.

²¹ Mravljak: *Dravograd*, str. 27, 28; Bele: *Rodbina Trušenjskih*, str. 15; Skitek: *Popis arhivov*, str. 19–20.

²² Hermann: *Handbuch*, str. 395, 396; glej tudi Höfler: *O prvih cerkvah*, str. 68.

²³ Curk: *Dravograd*, str. 5.

²⁴ Prav tam; Leitner: *Die Inschriften*: <http://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml> (dostop: 8. 11. 2017).

²⁵ Curk: *Dravograd*, str. 5; ADG, Propstei Unterdrauburg, t. e. I-III, dopis ordinariata krške škofije z dne 22. 10. 1936. V navedenem dokumentu je citirano cerkvenopravno določilo, da proštije, pri katerih ni kapitlja oziroma katere prošt nima glasovalne pravice ali sedeža v kapitlju, ne moremo več pojmovati za enakovredno cerkvenim ustanovam s kolegiatnimi kapitlji.

Viseči pečati iz proštjskega arhiva Dravograd

V arhivu proštije Dravograd je hranjenih 22 pergamentnih listin, ki zajemajo časovno obdobje od leta 1451 do leta 1707. Poleg naštetih sta še dve listini, ena iz leta 1437 in druga iz leta 1631, ohranjeni v obliki prepisov. Posebnost ohranjenih listin je tudi njihova opremljenost z visečimi pečati. Ti se glede na lastnika pečata in glede na svoj videz razlikujejo med seboj. Pečate kolegiatega kapitlja v Dravogradu lahko uvrstimo med hagiografske pečate, saj imajo v sredini pečata upodobljenega svetega Vida. Hkrati imajo pečati kapitlja tudi onomastično legendo. Pečate, ki so jih izdali člani plemiških rodbin, lahko uvrstimo med grbovne ali heraldične pečate, saj so na njih upodobljeni plemiški grbi in so brez legende oziroma napisa. Medtem lahko pečata obeh obrtnikov iz leta 1455 uvrstimo med tako imenovane fantazijske pečate. Vendar so vsi viseči pečati na listine pritrjeni s pergamentnim trakom.

1. 1451 V 25., sine loco (s. l.)

Erhard [*Ich Erhart Techant ze Traberg*], dekan dravogradskega kapitlja, je izjavil, da bo za cerkev sv. Janeza na Ojstrici imenoval novega duhovnika.

Viseči pečat dravogradskega kapitlja je bil narejen iz ovalno zašiljene skodelice iz naravnega čebeljega voska. V njeni sredini je bil ulit črno obarvan vosk, v katerem je bil prostor za odtis pečata. To dokazuje tudi njegov manjši ohranjeni del. Od celotnega pečata je ohranjen majhen del, čigar velikost je 5 x 3 cm.

NAPIS NA PEČATU: »...T...A...« Glede na skromne ostanke pečata lahko domnevamo, da je bil napis napisan v gotski majuskuli.

PODOBA NA PEČATU: Ohranjeni del pečata ne zajema osrednje pečatne podobe.²⁶

2. 1455 III 27., s. l.

Mihael Rek [*Michel Regkch*] je poročal o uboju svojega očeta Nikolaja Reka [*Nicla dem Rekchen Saligen*], bivajočega v »Graški« (Mislinjski) dolini. Listino so pečatili Anton Grymschnizer, [*Anthoni Grymschnizer, purkgraff ze Traberg*] sodnik in gradiščan v Dravogradu, čigar pečat je izgubljen, ter dravogradska tržana Jakob Pitan [*Jacob Pitan*] (levo) in Janez Pitan [*Hanns Pitan*] (desno). Pečat je izgubljen.

OBLIKA PEČATA: Na listini sta pritrjena dva okrogla viseča pečata dveh dravogradskega obrtnikov. Oba viseča pečata imata premer 3 cm. Oba pečata sta narejena na način okrogle skodelice iz naravnega čebeljega voska. V sredini le-te je na sloju črnega voska prostor za odtis pečata.

NAPIS NA PEČATU: Pečata sta brez napisov oziroma legende.

PODOBA NA PEČATU: Na desnem pečatu sta vtisnjeni podobi dveh križajočih se sekir ter črk I in P. Na temelju navedenega lahko sklepamo, da je pečat pripadal Jakobu Pitani, ki je izvajal tesarsko obrt. Levi pečat ima vtisnjeno podobo škarij, ki je slabše razpoznavna. Zaradi slabše ohranjenosti na levem pečatu ni mogoče opaziti kakšnih inicialk imena. Na temelju dokaj nejasne upodobitve škarij lahko domnevamo, da je bil Janez Pitan, imetnik tega pečata, po poklicu krojač.²⁷

3. 1525 VIII 10., s. l.

Nikolaj Lindawer, dekan dravogradskega kapitlja [*Niclas Lindawer Dechant Zw Trabergk*], ter ves kapitelj in Erhard Dietrichstein [*Erhart von Dit-*

²⁶ APD, Zbirka listin, t. e. 15, listina 25. maj 1451.

²⁷ APD, Zbirka listin, t. e. 15, listina 27. marec 1455; Zunftzeichen: <http://edition-digital.de/Berufszeichen/> (dostop: 8. 11. 2017).

trichstain], dedni točaj na Koroškem in oskrbnik na dravograjskem gradu, so naznanili, da sta cerkvena ključarja cerkve sv. Lenarta na Viču pri Dravogradu, Matej in Mihael z Brega na Viču pri Dravogradu [**Mathe am Rain und Michel am Rain zu Sand Linhart**], sporočila, da je prejšnji cerkveni ključar Blaž Brattanko [**Blasy Brattnko**] izgubil dokument v zvezi s kmetijo, podložno prej omenjeni cerkvi sv. Lenarta.

OBLIKA PEČATA: Viseč pečat ovalno zašiljene oblike, velikosti 8 x 5,5 cm. Pečat je poškodovan, saj manjka zgornji priostren rob pečata. Tudi ta pečat ima za osnovo skodelico iz naravnega voska, na sredini katere je ulit črn vosek, v katerega j odtisnjena pečatna podoba.

NAPIS NA PEČATU: Okoli podobe sv. Vida v kotlu je napis, ki je zaradi poškodb samo deloma berljiv in se glasi »...ITVLISIE..+ TRA..+«. Skromno ohranjen napis oziroma legenda pečata je napisana v gotski majuskuli.

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je v sredini odtisnjena podoba sv. Vida v kotlu. Pečat ima na hrbtni strani odtisnjen tako imenovani protipečat pravokotne oblike, ki meri 1 x 1,5 cm.²⁸

Listina z naznanilom dekana dravograjskega kapitlja Nikolaja Lindawerja o listini povezani s kmetijo podložno cerkvi sv. Lenarta na Viču pri Dravogradu z dne 10. avgusta 1525. Vir: Arhiv proštije Dravograd, AŠ 15.

²⁸ Prav tam, listina 10. avgust 1525.

4. 1527 XI 17., s. l.

Janez Himmelberg [*Hanns von Himmelbergg*] je prodal dravograjskemu kapitlju puščo, ležečo na Aichbergu pri Ivniku/Eibiswald.

OBLIKA PEČATA: Viseč pečat iz naravnega voska je razdrobljen. Narejen je bil iz skodelice iz naravnega čebeljega voska, v katero je bila vstavljena črna podlaga, na katero so odtisnili podobo pečata. Iz ohranjenih kosov lahko sklepa-
mo, da je bil okrogle oblike. Vsak od štirih ohranjenih kosov meri 0,5 x 0,5 cm.

NAPIS NA PEČATU: Na ohranjenih kosih pečata ni napisov.

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je bila podoba oziroma grb plemiške rodbine Himmelberg, katerega del je razviden na enem kosu.²⁹ Grb rodbine Himmelberg v svoji osnovi predstavlja navpično po sredini razdeljen ščit. Na desni strani je polovična podoba črnega kronanega orla na zlati podlagi. Na desni strani so upodobljeni trije poševni tramovi v barvnem zaporedju: rdeča, srebrna in rdeča.³⁰

5. 1572 V 27., Dravograd

Dekan dravograjskega kapitlja Lenart Obser [*Leonhart Obser Te-
chent des wirdigen Capitl zu Undertraburg*] in Gregor Scharfwind [*Gregor
Scharffwindt*], člana kapitlja, sta izročila Vidu Greylliju in njegovi ženi Kristini [*Veitten Greyllly, Cristina seiner Erlichen Hauswirdtin*] v zakup Santnerjevo hubo v kraju »Brück am Krappfeld«³¹ na Koroškem.

OBLIKA PEČATA: Listini je dodan viseč pečat dravograjskega kolegiatnega kapitlja, katerega osnovni del predstavlja ovalno zašiljena skodelica iz naravnega voska. Vanjo je ulit črno obarvan vosek, na katerega so odtisnili osrednjo pečatno podobo. Pečat meri 8 x 5 cm.

NAPIS NA PEČATU: Okoli osrednje podobe je napis v gotski majuskuli »+CAPITVLI ECLESIE TRABRCH«.

PODOBA NA PEČATU: V sredini pečata je podoba sv. Vida v kotlu, ki je na sredini deloma odlomljena.³²

6. 1573 II 23., Dravograd

Lenart Obser [*Leonhart Obser Techandt*], dekan dravograjskega kapitlja, ter kanoniki Gregor Scharfwind [*Gregor Scharfwindt Korher*], župnik v Labotu/Lavamünd Janez Eisner [*Johannes Eisner Pfarer Zu Lafemünd*], in župnik na Muti Janez Menart [*Johannes Menart Pharer an der Mauth, baide Khorhern des wierdigen Capitls zu Undertraburg*], so dali dravograjskemu trškemu sodniku, svetu in vsej srenji v zakup kapiteljsko posest. Denar so potrebovali za plačilo podpore graškim jezuitom, za posojilo deželi Štajerski in za stroške, ki so jih ti imeli z zidavami svojih stavb.

OBLIKA PEČATA: Viseč pečat ima ovalno zašiljeno obliko in meri 5 x 8 cm. Njegovo osnovo tvori skodelica iz naravnega voska s črnim voskom, ulitim v sredino, in na katerem je odtis pečata. Na spodnjem delu skodelice je odlomljen njen spodnji priostreni del.

NAPIS NA PEČATU: Na pečatu je napis v gotski majuskuli »+CAPITVLI ECLESIE TRABRCH«.³³

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je v sredini odtisnjena podoba sv. Vida v kotlu.

²⁹ APD, Zbirka listin, t. e. 15, listina 17. november 1527.

³⁰ Kraßler: *Steirischer Wappenschlüssel*, str. 285.

³¹ Pri omenjenem kraju lahko domnevamo, da je mišljen kraj Ober oziroma Unterbrückendorf pri Krappfeldu.

³² APD, Zbirka listin, t. e. 15, listina 27. maj 1572.

³³ Prav tam, listina 23. februar 1573.

Pečat na listini o oddaji posesti kolegiatnega kapitlja v Dravogradu v zakup trgu Dravograd z dne 23. februarja 1573. Vir: Arhiv prošnje Dravograd, AŠ 15.

7. 1616 XI 12., s. l.

Dravograski prošt Jurij Herlich [Georg Herlich] in kapitelj sta podelila kmetu Blažu Rapatizu, njegovi ženi Mariji in njunima zakonitima dedičema [Blasy Ropatz, seiner Hausfrauen Maria unnd Ihren beeden ehelichen Leibserben] hubo z imenom Rapatiz v zakup po kupnem pravu.

OBLIKA PEČATA: Listini sta dodana dva viseča okrogla pečata v lesenih škatlicah. Prvi pečat ima premer 4 cm, drugi meri 2,2 cm. Oba pečata sta iz rdeče obarvanega voska.

NAPIS NA PEČATU: Napis je samo na večjem pečatu, zapisan v latinici in je na enem mestu poškodovan ter se glasi »GEORGIVS * ..RLICH * PREPOSITVS * TRABVRGENSIS *«.

PODOBA NA PEČATU: Na večjem pečatu je v sredini podoba sv. Vida. Na manjšem je grb dravograjskega prošta. Ta grb je sestavljen iz ščita z osrednjo podobo. Nad ščitom je viteški šlem z okrasjem, na vrhu katerega je podoba velikonočnega jagnjeta. Ob jagnjetu so upodobljene črke G H na desni strani in P

T na levi strani. Navedene inicialke pomenijo kratice za napis, ki je na velikem pečatu.³⁴

8. 1677 IV 1., s. l.

Grof Sigmund Ludvik Khuenburg [**Sigmundt Ludwig Graf von Khüenburg**] je z izstavljenno listino potrdil, da sta Janez Mander in njegova žena Katarina [**Hannß Mander, Chatarina sein ehewürthin**] kupila od svaka Sebastjana Pelzla [**Sebastian Pelzl**] poldrugo četrtno »anderthalb viertl« gornine v Schmaleggju.

OBLIKA PEČATA: Listini je dodan okrogel viseč pečat s premerom 4 cm. Od tega meri grb samo 2 x 2 cm.

NAPIS NA PEČATU: Nad grbom so napisane začetnice imena izstavitelja listine S L G V K (Sigmund Ludwig Graf von Khuenburg).

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je upodobljen grb grofov Khuenburg.³⁵ Njihov grb, ki je upodobljen na pečatu, je upodobljen na ščitu, ki je razdeljen na štiri grbovna polja. Polji 1 in 4 sta navpično razdeljeni na levo rdeče in desno srebrno obarvano polovico. V sredi obeh polij je krogla, ki je tudi navpično razdeljena in rdeče obarvana na srebrni podlagi ter srebrno obarvana na rdeči podlagi. Polji 2 in 3 sta vodoravno deljeni in zgoraj obarvani črno, v spodnjem delu sta obarvani srebrno. V vsakem od njiju je navpično preko obeh polovic upodobljen vratni tečaj. Nad ščitom sta levo in desno postavljena viteška šlema z ogrinjalom. Oba šlema sta kronana. Nad desnim je upodobljena krogla iz grbovnih polj 1 in 4, ki je dodatno okrašena s petimi petelinjimi peresi. Nad desnim šlemom sta prikazani razprti orlovi peruti, znotraj katerih sta upodobljena vratna tečaja iz polj 2 in 3.³⁶

9. 1684 I 1., Dravograd

Mihael Harter in njegova žena Ana Marjeta, hči pokojnega Erazma Frauendorfa [**Ich Michael Harter und Ich Anna Margaretha dessen Ehewürthin, weillendt Herrn Erasamen Frauendorffer**], sta poklonila proštiji cerkvi v Dravogradu njivo, ležečo pri zgornjih trških vratih v Dravogradu.

OBLIKA PEČATA: Na listino je pritrjen viseč okrogel pečat premera 4 cm. Od tega meri grb samo 1,5 x 1,5 cm.

NAPIS NA PEČATU: Na pečatu ni napisa.

Pečat proštije Dravograd leta 1616.
Vir: Arhiv proštije Dravograd, AŠ 15.

³⁴ Prav tam, listina 12. november 1616.

³⁵ Prav tam, listina 1. april 1677.

³⁶ Prav tam; Kuenburg: <https://de.wikipedia.org/wiki/Kuenburg> (dostop: 17. 10. 2021).

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu, ki ga je odtisnil Mihael Harter, je podoba plemiške rodbine Harter.³⁷ Grb omenjene družine je upodobljen na baročni ovalni kartuši, v kateri sta upodobljena eden proti drugemu na zadnjih nogah stoječa samoroga. Nad kartušo je viteški šlem z ogrinjalom in šlemnim okrasjem, v katerem je upodobljen na zadnjih nogah stoječi in v desno obrnjeni samorog.

Viseči pečati iz župnijskega arhiva Libeliče

V zbirki listin župnije Libeliče je ohranjenih 11 listin, ki so nastale med letoma 1563 in 1727. Od tega jih je osem na pergamentu, tri so napisane na papir. Od tega so na štirih pergamentnih listinah še ohranjeni viseči pečati, na štirih so se med stoletji izgubili. Pri tem se je od enega visečega pečata ohranila samo lesena škatlica. Na treh papirnatih listinah so tako imenovani suhi pečati odtisnjeni na papir.

10. 1610 IV 4., s. l.

Brata Tomaž in Jurij Siegersdorf z Grosswinklerna pri St. Johannu v Labotski dolini in Črneč [*Wir Gebrüeder Thoman unnd Georg von Sigestarff Zü Groswinckhlern und Tscherberg*] sta prodala njune štiri njive za 153 goldinarjev Blažu Helmerju [*Blasy Helmer*] in njegovim zakonitim dedičem. Od omenjenih štirih njiv sta se dve nahajali za dvorcem Črneče in dve ob reki Dravi.

OBLIKA PEČATA: Viseča pečata sta na listino pritrjena s pergamentnim trakom, imata okroglo obliko, narejena sta iz rdečega voska in merita v premeru 2,5 cm. Prvotno sta bila zaščiteni z lesenima škatlicama okrogle oblike, od katerih sta se ohranili samo posodici s pečatoma.

NAPIS NA PEČATU: Pečata sta brez napisa.

PODOBA NA PEČATU: Na obeh pečatih je odtisnjen grb rodbine Siegersdorf.³⁸ Ta je upodobljen na ščitu, ki je razdeljen na štiri grbovna polja. V poljih 1 in 4 je upodobljen rdeč mož z gorjačo na srebrni podlagi, v poljih 2 in 3 je upodobljen srebrn (včasih tudi zlat) lev na modri podlagi. Na vrhu ščita sta dva viteška šlema s šlemnim ogrinjalom, pri čemer je nad levim podoba leva in nad desnim podoba moža. Obe podobi na šlemih sta identični tistima na ščitu.³⁹

11. 1620 IV 16., Dravograd

Primož Straunnigg [*Primus Straunnigg*], črneški podložnik, ki je živel na kmetiji Hualz, je za svoj dušni blagor poklonil cerkvi sv. Jakoba in Andreja v Črnečah svojo kmetijo, imenovano Grilova huba, ležečo ob reki Meži. Listino so pečatili dravograjski prošt Jurij Herlich [*Georg Hörlich Probsten Zu Unndter Traburg*], župnik v Guštanju in nadžupnik v Podjuni Matej Khamnizer [*Matthaeum Khamnizer Pfarrern Zu Guettenstein, unnd Erzpriesters in Jaunthal*] ter oskrbnik gospostva Pliberk Jurij Prügler [*Georgen Prügler Pflögern der Herrschafft Pleyburg*].

OBLIKA PEČATA: Vsak od treh visečih okroglih pečatov meri v premeru 3,0 cm. Vsi so na listino pritrjeni s pergamentnimi trakovi. Uliti so v pripadajoče lesene škatlice, od katerih so se ohranili samo spodnji deli. Pečat na skrajni desni ima nekoliko poškodovan in odlomljen spodnji del pečatne posodice. Delno odkrušen je pečat na sredini, a se poškodba ne razprostira čez grbovno polje, ki je še v celoti ohranjeno. Vendar nam ta poškodba razkriva tehniko izdelave teh pečatov. Za podlago končnemu pečatu so uporabili okrog 4 mm debelo plast

³⁷ APD, Zbirka listin, t. e. 15, listina 1. januar 1684.

³⁸ AŽL, Zbirka listin, t. e. 1, listina 4. april 1610.

³⁹ Kraßler: *Steirischer Wappenschlüssel*, str. 248, 251, 254.

naravnega voska, ki je ohranil svojo rumenkasto-rjavo barvo vse do danes. Na to podlago so ulili približno 2 mm rdečega voska, na katerega so odtisnili končno pečatno podobo. Pečat dravograjskega prošta Jurija Herlicha in pečat Jurija Prügglerja lahko uvrstimo med heraldične pečate. Pečat guštanjskega župnika lahko uvrstimo med fantazijske pečate, saj je na renesančnem ščitu upodobljena vzpenjajoča se koza oziroma kozorog, kakršnega so v grbu svoj čas imele plemiške rodbine Guštanjskih, Gamsov in Javorniških.

NAPIS NA PEČATU: Pečat prošta Jurija Herlicha je brez napisa. Na sredinskem pečatu guštanjskega župnika Mateja Khamnizerja sta nad njegovim grbom začetnici njegovega imena M K. Na pečatu Jurija Prügglerja je nad grbom napis *GEORG PRVGLLER*. Oba slednja pečata imata torej dodano legendo oziroma napis. Vsi navedeni napisi na obeh pečatih so zapisani v latinici.

PODOBA NA PEČATU: Na pečatih so odtisnjene podobe grbov Jurija Herlicha, dravograjskega prošta, Jurija Prügglerja, oskrbnika gospostva Pliberk, in guštanjskega župnika Mateja Khamnizerja.⁴⁰ Grb Jurija Prügglerja sestavlja ščit, na katerem je upodobljen zidan dvoločni most s streho. Nad njim so upodobljene tri šestkrake zvezde v ravni vrsti. Nad ščitom je viteški šlem s krono in šlemnim ogrinjalom. Nad krono je upodobljen kronan grifon oziroma krilati lev.⁴¹ Grb župnika Mateja Khamnizerja sestavlja renesančni ščit, ki je poševno od leve proti desni razdeljen na dva dela. V zgornjem delu je upodobljen vzpenjajoči gams oziroma kozorog. V spodnjem delu, ki je tudi poševno deljen na dva dela, je v levem podoba moškega in v desnem podoba ključa. Okoli spodnjega dela grba je pripisana letnica 1610. Grb dravograjskega prošta Jurija Herlicha je upodobljen na renesančnem ščitu, v katerem je podoba sv. Vida v kotlu. Nad ščitom je viteški šlem z ogrinjalom. V šlemnem okraju je upodobljeno velikonočno jagnje z bandero, kakršnega najdemo še danes v grbu mesta Dravograd.

12. 1621 V 19., Gradec/Graz

Jurij Galler, baron na Schwambergu ... deželni upravitelj na Štajerskem [*Georg Galler Freyherr auf Schwamberg ... und Landesverweser in Steyr*], je pisal, da se mu je Janez Jakob Wäschall [*Hanns Jacob Wäschall*] pritožil nad bratoma Tomažem in Jurijem Sigersdorfom [*Thoman und Georgen denen vonn Sigerßdorf*] zaradi njunega nepoplačanega dolga v višini 150 goldinarjev. Omenjenih 150 goldinarjev sta si brata Tomaž in Jurij Sigersdorf izposodila od Janeza Jakoba Wäschalla leta 1613. Leta 1615 sta mu v zameno za vračilo denarja ponudila tako imenovano Grilovo posest pri Črnečah, katera je bila ocenjena na 120 goldinarjev. Ker Wäschall s ponujeno odškodnino ni bil zadovoljen, se je pritožil na deželno sodišče.

OBLIKA PEČATA: Pečat je okrogle oblike, ulit v leseno posodico, od katere se je ohranil samo njen spodnji del, ki je tudi poškodovan. Manjše poškodbe so tudi na pečatu, ki je narejen na isti način kot pečati v prej omenjeni listini. Pečat je v premeru velik 4 cm, medtem ko pečatno polje z grbovno podobo meri 2 cm v premeru.

NAPIS NA PEČATU: Na pečatu je legenda oziroma napis v latinici, ki je deloma berljiv: * ...RG GALLER FREIHER.. S L VW *.

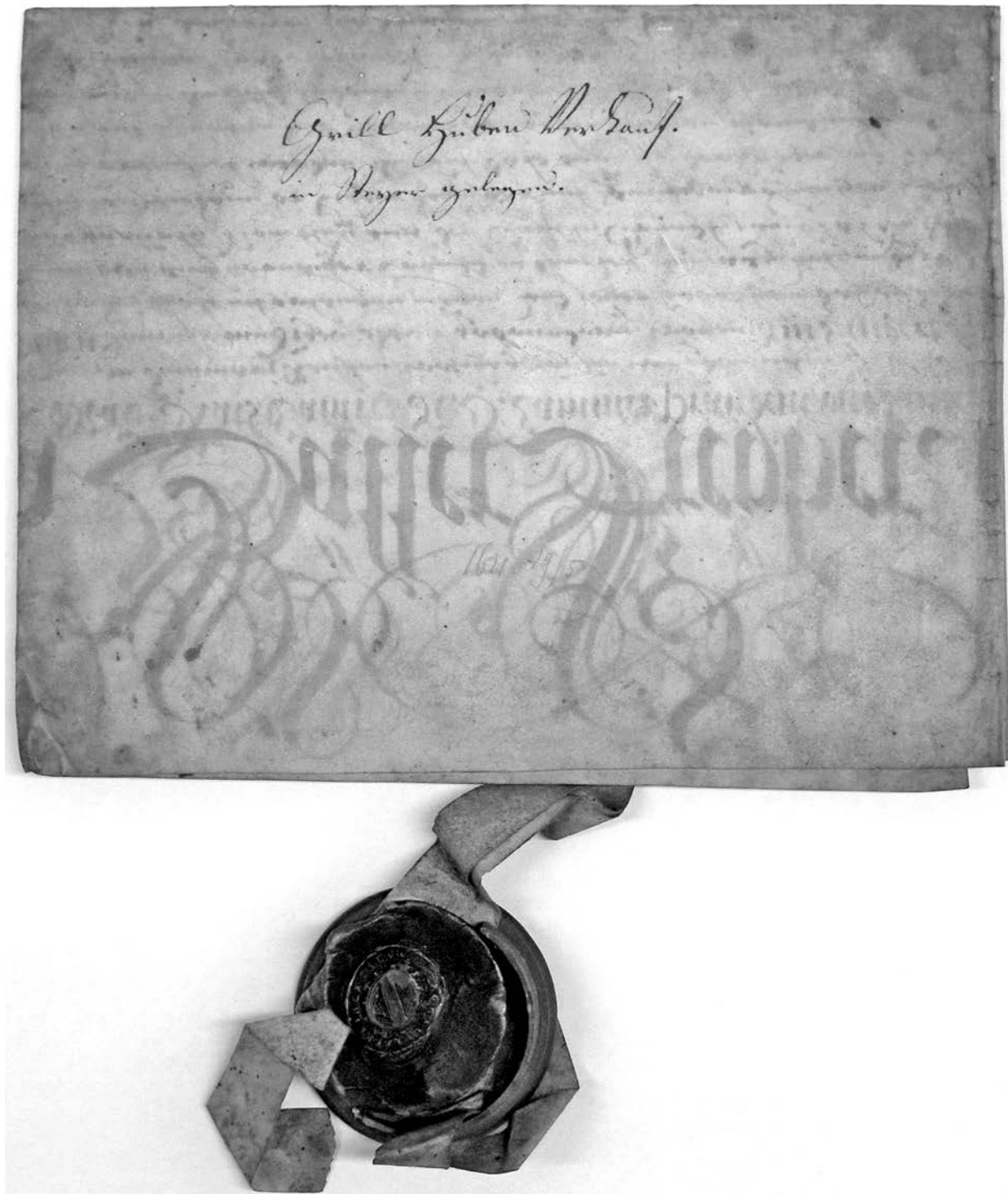
PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je odtisnjen grb Jurija Gallerja. Pečat sodi med heraldične pečate.⁴² Grb Jurija Gallerja je upodobljen na baročni ovalni kartuši, ki jo diagonalno deli lenta. Tako lenta kot ozadje kartuše sta damascirana. Heraldične upodobitve grba Gallerjev prikazujejo zlato lento na črnem ščitu.⁴³

⁴⁰ AŽL, Zbirka listin, t. e. 1, listina 16. april 1620.

⁴¹ Kraßler: *Steirischer Wappenschlüssel*, str. 170.

⁴² AŽL, Zbirka listin, t. e. 1, listina 19. maj 1621.

⁴³ Scheibler'sches Wappenbuch, älterer Teil, Seite 462: <https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Unsortiert-G-Steyrer?uselang=de#/media/File:G-Scheibler462ps.jpg>, (dostop: 11. 10. 2021).

Listina o sporu zaradi 150 goldinarjev, opremljena z visečim pečatom izstavitelja Jurija Gallerja z dne 19. maja 1621. Vir: Arhiv župnije Libeliče, AŠ 1.

13. 1709 I 2., Celovec/Klagenfurt

Rektor Jezuitskega kolegija v Celovcu ter proštije v Dobrli vasi in nadžupnik v Podjuni pater Frančišek Cobelli⁴⁴ [*P. Franciscum Coballium S. J. ... Co-*

⁴⁴ Ime Frančiška Cobellija je sicer zapisano kot »Franciscus Coballium«, kljub temu pa je okrog njegovega pravega priimka tudi nekaj nejasnosti. V nekaterih sočasnih virih se namreč pojavlja tudi s priimkom Codelli oziroma Cadelli. Zaradi tega ni mogoče nedvoumno zapisati katera oblika njegovega priimka je prava.

legy Zu Klagenfurt und Brobstey Eberndorf Rectorn, ... und Erzpriester in Jaunthall] in bakalaver teologije, upokojeni mestni župnik v Celovcu Jakob Rohrmeister [**Jacoben Rohrmeister SS. Theologiae Baccalaureum ... emeritirten Stattpfarrern Zu Clagenfurth**], sta ustanovila kaplansko mesto v župniji Libeliče. V ta namen je Jakob Rohrmeister 31. decembra 1708 daroval vsoto 2000 goldinarjev s 5% letnim obrestovanjem, ki je bila naložena v samostanu Št. Pavel v Labotski dolini. Od letnih obresti so morali v samostanu odvajati koroškemu generalnemu prejemniškemu uradu vse potrebne davščine in dajatve. Preostanek obresti v višini 100 goldinarjev si je za časa življenja pridržal župnik Rohrmeister zase. Po njegovi smrti pa je bila ta vsota namenjena vzdrževanju kaplana v Libeličah. Na drugi strani se je pater Cobelli, ki je bil istočasno župnik v Libeličah zavezal, da bodo on in njegovi nasledniki skrbeli, da bo libeliški kaplan prejel tudi pravičen del svojih prihodkov iz libeliškega župnijskega premoženja in tam pobranih nabirk. Novi libeliški kaplan je bil obvezan najmanj dvakrat tedensko maševati v libeliški župnijski cerkvi sv. Martina in po potrebi v podružni cerkvi sv. Jakoba in Andreja v Črnečah. Vsako leto 24. julija je moral na predvečer goda apostola Jakoba v župnijski cerkvi sv. Martina v Libeličah opraviti slovesen oficij ter brati dve sveti maši za dušni blagor župnika Jakoba Rohrmeistra.

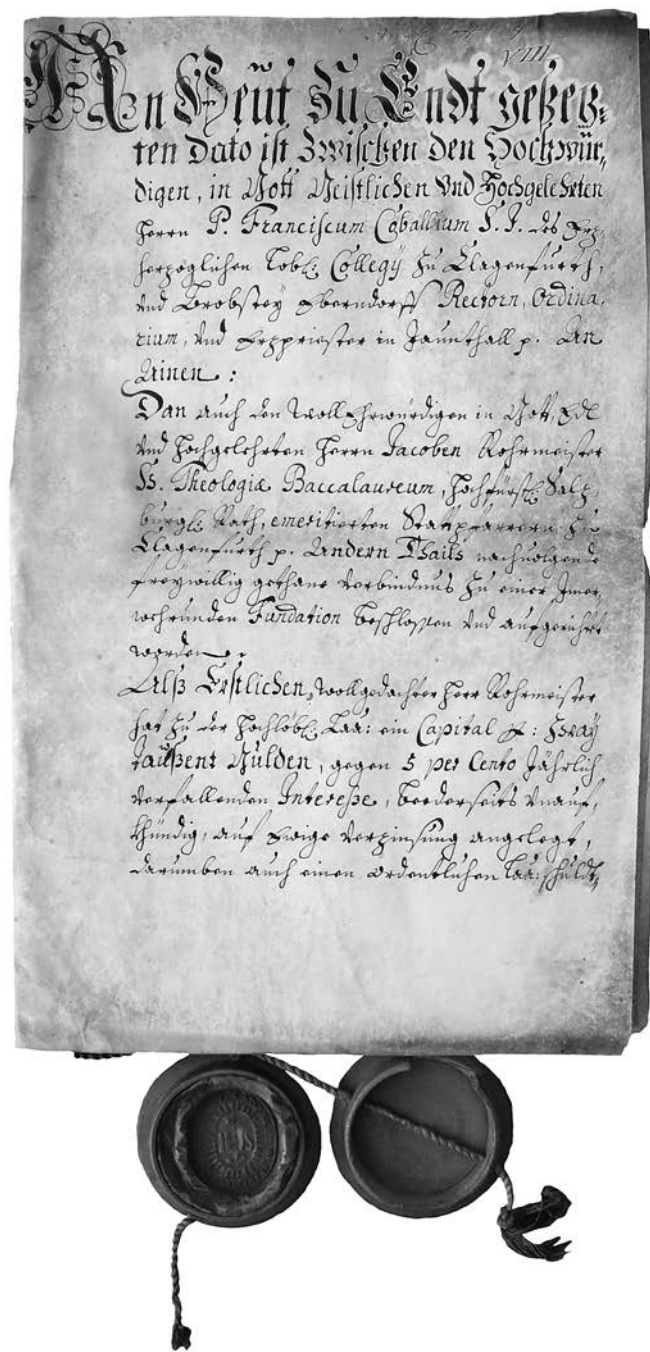
OBLIKA PEČATA: Od dveh okroglih visečih pečatov se je ohranil samo eden, in sicer pečat jezuitskega kolegija v Celovcu. Ta v premeru meri 4 cm in je narejen iz rdečega voska. Od drugega pečata se je ohranila samo škatlica za pečat. Oba sta na listino pritrjena oziroma privezana z rdečo vrvico.

NAPIS NA PEČATU: Na pečatu je deloma čitljiv napis oziroma legenda v latinici: »R..CTOR S GI CLAGENFVRT SOCIETAT ...V.«.

PODOBA NA PEČATU: Na pečatu je odtisnjen grb jezuitskega kolegija v Celovcu, ki predstavlja sonce, v čigar sredini so Jezusov kronogram IHS s križem in trije žebli.⁴⁵

Zaključek

Ohranjene srednje- in novoveške listine, predstavljene v tem prispevku, pomembno dopolnjujejo podobo zgodovine Dravograda, Libelič in Dravske doline v poznem srednjem in novem veku. Celotni prepisi listin bodo stvar prihodnje-

Listina o ustanovitvi in vzdrževanju kaplanskega mesta v župniji Libeliče z dne 2. januarja 1709.
Vir: Arhiv župnije Libeliče, AŠ 1.

⁴⁵ AŽL, Zbirka listin, t. e. 1, listina 2. januar 1709.

ga znanstvenega dela. Kljub neprecenljivi vrednosti predstavljenega listinskega gradiva gre v primeru le-tega verjetno za drobec prvotno precej obsežnejšega arhivskega fonda. In to ne samo v primeru listinskega gradiva proštije Dravograd, temveč tudi župnije Libeliče. Do danes se je ohranilo v dravograjskem proštijem arhivu 19 pergamentnih listin v originalu in dve v prepisu na papirju. V libeliškem župnijskem arhivu je ohranjenih 11 listin, od tega devet na pergamentu in dve na papirju.

Na primeru listin iz Dravograda lahko ugotovimo, da so predstavljene listine opremljene s pečati različnih izstaviteljev. Med temi so štirje pečati proštije oziroma kolegiatnega kapitlja v Dravogradu. Kakšen je bil pečat dravograjskega kapitlja pred sredo 15. stoletja, je zaradi odsotnosti virov nemogoče ugotoviti. Najstarejši je manjši del kapiteljskega pečata ohranjen na listini z dne 25. maja 1451. Na temelju ohranjenega drobca lahko ugotovimo, da se kapiteljski pečat ni spreminjal med sredo 15. in koncem 16. stoletja. To nam potrjujejo skoraj v celoti ohranjeni kapiteljski pečati na listinah z dne 10. avgusta 1525, 27. maja 1572 in 23. februarja 1573. Od teh manjka pri prvih dveh del pečatnega roba, enemu na zgornji in drugemu na spodnji strani. Pri obeh je osrednja pečatna ploskev dobro ohranjena, pri čemer so nekoliko slabše razpoznavne nekatere črke. Pečat na listini iz leta 1525 je opremljen dodatno tudi s protipečatom na hrbtni strani, s katerim so hoteli preprečiti morebitno ponarejanje pečata. Pečat na listini iz leta 1573 ima poleg poškodovanega roba poškodovan tudi osrednji pečatni del, kjer manjka polovica upodobljenega kapiteljskega zavetnika sv. Vida. Vsi naštetni pečati so narejeni iz naravnega voska, pri čemer je glavčina pečata narejena v obliki priostrenega ovala. Na hrbtni strani so pečati polkrožno zaobljeni. Črno obarvan vosek je ulit v osrednji del pečata, kamor je tisti, ki je pečatil, odtisnil tudi svoj pečatnik. Ostanke pečata na listini iz leta 1451 in poškodbe na pečatu na listini iz leta 1573 nam razkrivajo, da je bila plast črnega voska zelo tanka in je znašala slaba 2 milimetra.

Na začetku 17. stoletja je verjetno prišlo do spremembe kapiteljskega oziroma proštijeskega pečata. Da je razlika do prej navedenih pečatov velika, nam potrjuje pečat proštije Dravograd na listini z dne 12. novembra 1616, že ulit v leseno okroglo škatlico in narejen iz rdečega voska. Tudi na tem pečatu je še vedno podoba sv. Vida, okoli katerega je tudi napis, ki več ne vsebuje besede »CAPITVL«, kar je ponazarjalo obstoječi kapitelj, ampak besedo »PREPOSITUS«, s katero so označevali prošta. Na temelju tega bi lahko domnevali, da je bil kapitelj takrat že ukinjen,⁴⁶ medtem ko je vsakokratni župnik v Dravogradu nosil le še naziv prošta. Po drugi strani bi lahko šlo v tem primeru tudi za proštov osebni pečat, saj je kolegiatni kapitelj omenjen še v listini kot eden od njenih izstaviteljev. Vsekakor bo dilema glede ukinitve dravograjskega kapitlja eden izmed tistih zgodovinskih orehov, ki jih bo še treba streti. Poleg navedenega pečata je listini dodan tudi manjši pečat z grbom prošta. Tudi ta pečat je bil dodan z namenom, da bi preprečeval morebitno kasnejše ponarejanje listine, saj sta resničnost navedb v listini dokazovala pečata proštije in takratnega prošta.

Na treh listinah iz Dravograda so ohranjeni pečati plemiških rodbin. Na listini z dne 17. novembra 1527 je bil pritrjen pečat Janeza Himmelberga. Ta je bil narejen iz naravnega čebeljega voska, medtem ko je v sredinskem delu, kjer je bila podoba grba, obarvan v črno oziroma je bila vosku dodana smola. Pečat se je skozi stoletja razdrobil in so od njega ohranjeni samo štirje večji kosi, na temelju katerih lahko sklepamo tudi o celostni podobi tega pečata. Na listini z dne 1. aprila 1677 je pečat grofa Sigmunda Ludvika Khuenburga, ki je narejen iz rdeče obarvanega voska in je ulit v leseno škatlico. Odtis pečata je za polovico manjši od pečatnega polja, ki ga je imel na razpolago tisti, ki je pečatil. Domnevamo lahko, da zaradi uporabe manjšega pečata listina za rodbino Khuenburg ni

⁴⁶ Glej opombo 25 in Curk: *Ob osemstoletnici*, str. 5–10.

bila toliko pomembna. Še en plemiški pečat je na listini z dne 1. januarja 1684, ki ga je odtisnil Mihael Harter. Tudi ta odtis pečata v rdeče obarvanem vosku in v leseni škatlici je manjši od razpoložljivega pečatnega polja.

Žal nam listina z dne 27. marca 1455, na kateri sta pečata, ne izda, kakšen poklic sta opravljala oba obrtnika, zato lahko o njunem poklicu sklepamo iz podob na obeh pečatih. Na temelju teh podob lahko domnevamo, da pripada en pečat tesarju in drugi krojaču. Oba pečata imata narejeno skodelico iz naravnega čebeljega voska, sta okrogle oblike in imata osrednji del narejen iz voska, obarvanega v črno barvo.

Pri ohranjenih visečih pečatih iz libeliškega arhiva so ohranjeni pečati plemiških rodbin Siegersdorf iz leta 1610, Prügler iz leta 1620 in Galler iz leta 1621. Ohranila sta se tudi pečata dravogradskega prošta Jurija Herliča in guštanjskega župnika Mateja Khamnitzerja iz leta 1620. Pečat Khamnitzerja je zanimiv zaradi dejstva, ker ne gre za klasičen plemiški pečat, temveč bi ga lahko uvrstili prej med fantazijske pečate. Pečat ima sicer obliko renesančnega ščita, na katerem se v enem delu lepo vidi vzpenjajoča se koza (lahko tudi kozorog), ki je bila v grbu Guštanjskih, Gamsov in kasneje Javorniških. Kot zadnjega lahko izpostavimo lepo ohranjen pečat jezuitskega kolegija v Celovcu iz leta 1709, ki skupaj s pripadajočo listino kaže na tesno vez med kolegijem in nekdanjimi samostanskimi župnijami dobrlovaškega samostana, ki je obstajala med letoma 1603 in 1773.

Ohranjeni viseči pečati imajo nedvomno velik zgodovinski in kulturni pomen, najprej za občino Dravograd, a seveda tudi za območje celotne Koroške regije. Njihov obstoj priča o pomembni vlogi kolegiatnega kapitlja oziroma proštije v Dravogradu ter župnije Libeliče, ki sta jo ta dva duhovna in gospodarska subjekta imela v štajersko-koroškem obmejnem prostoru.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Archiv der Diözese Gurk/Arhiv škofije Krka na Koroškem (ADG):

- ⦿ Propstei Unterdrauburg, t. e. I-III, dopis ordinariata krške škofije z dne 22. 10. 1936.

Arhiv proštije Dravograd (APD):

- ⦿ Zbirka listin, t. e. 15.

Arhiv župnije Libeliče (AŽL):

- ⦿ Zbirka listin, t. e. 1.

LITERATURA

Ambrožič, Matjaž: O cerkvenih pečatih z ozirom na relikvijska pečata v p. c. sv. Martina v Žirovnici. V: *Arhivi* 34 (2005), št. 2, str. 227–242.

Bele, Martin: Rodbina Trušenjskih. V: *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino* 59 (2011), št. 1, str. 5–34.

Curk, Jože: Božo Otorepec: Srednjeveški pečati in grbi mest in trgov na Slovenskem, Ljubljana 1988, str. 334. V: *Časopis za zgodovino in narodopisje* 60 (1989), št. 2, str. 277–280.

Curk, Jože: *Dravograd z okolico*. Maribor: Obzorja, 1985.

Curk, Jože: Ob osemstoletnici trga Dravograda. V: *Kronika* 33 (1985), št. 1, str. 5–10.

- Ewald, Wilhelm: *Siegelkunde; Wappenkunde*. München, Berlin: R. Oldenbourg, 1914.
- Hernja Masten, Marija: Pečat in grb trga Središče ob Dravi. V: *Arhivi* 30 (2007), št. 1, str. 9–17.
- Höfler, Janez: O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem. Ljubljana: Viharnik, 2016 (druga izdaja).
- Hermann, Heinrich: *Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten*. Klagenfurt: J. Leonische Buchhandlung, 1843.
- Jurečič Valt: Pečat – žig – štempelj: suverenost kraja, občine, okraja itd. V: *Heraldica Slovenica: heraldika, genealogija, veksilologija* (1999), št. 4, str. 19–21.
- Kraßler, Josef: *Steirischer Wappenschlüssel*. Graz: Steiermärkisches Landesarchiv, 1968.
- Mahnič, Katja: *Srednjeveški ženski pečati iz Arhiva Republike Slovenije*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, Arhiv Republike Slovenije, 2006.
- Mravljak, Josip: *Dravograd I. del (1161–1261): Zgodovinski opis*. Dravograd: Tujsko-prometno društvo, 1932.
- Skitek, Vinko: *Guštanj in Kotlje skozi srednji in zgodnji novi vek*. Ravne na Koroškem: Zgodovinsko društvo za Koroško.

INTERNETNI VIRI

- Jurečič: Pečatoslovje sigilografija: <http://www.grboslovje.si/shramba09/sigilografija.pdf> (dostop: 28. 9. 2021).
- Leitner, Friedrich Wilhelm, Die Inschriften des Politischen Bezirks St. Veit an der Glan, Brückl, Pfarrkirche hl. Johannes d. T: <http://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml> (dostop: 28. 9. 2021).
- Scheibler'sches Wappenbuch, älterer Teil, Seite 462: <https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Unsortiert-G-Steyrer?uselang=de#/media/File:G-Scheibler462ps.jpg>, (dostop: 11. 10. 2021).
- Skitek, Vinko: Popis arhivov župnij dekanije Dravograd – Mežiška dolina. Ravne na Koroškem: Zgodovinsko društvo za Koroško, 2017, str. 13–24: http://zdk.si/wp-content/uploads/2018/05/popis_arhivov_zupnij-1.pdf (dostop: 28. 9. 2021).
- Zunftzeichen: <http://edition-digital.de/Berufszeichen/> (dostop: 8. 11. 2017).

SUMMARY

PENDANT SEALS ON CHARTERS IN ARCHIVES OF PARISHES IN THE DEANERY OF DRAVOGRAD-MEŽICA VALLEY

Researchers of Slovenian Middle and Modern Age history will surely find preserved seals from the collection of Middle and Modern Age charters from the archives of the Dravograd provost's house and the Libeliče parish interesting. Sadly, there are no signet rings preserved. All discussed seals are attached to parchment charters and date to the years between 1451 and 1709. According to their origins, we can divide them to groups consisting of Collegiate Chapter seals, seals of Jesuitical Chapter in Klagenfurt, seals of noble houses: Himmelberg, Harter, Siegersdorf, Khuenburg, Prügler and Galler, seals of the priest Matej Khamnizer and seals of craftsmen from Dravograd. The seal of the Dravograd Collegiate Chapter on the charter from May 25, 1451, is preserved in small fragments. Collegiate seals on chapters from August 10, 1525, May 27, 1572 and February 23, 1573, are preserved almost completely. The Collegiate seal on the charter from November 12, 1616, is preserved in whole. Collegiate seals from

the 15th and 16th century are made of natural beeswax and are shaped in a sharp oval form. In the centre of the seal there is an imprint in black beeswax. The Collegiate seal from 1616 is made from red wax and casted in a round wooden box. Among seals of noblemen we can find Janez Himmelberg's seal from November 17, 1527, which is also made of natural beeswax with a black centre. The other nobleman's seal was issued by count Sigmund Ludvik Khuenburg on April 1, 1677. This seal is made of red coloured wax and casted in a round wooden box. Specialities among the discussed seals are also the seals of a carpenter and a tailor from Dravograd, which are attached to the charter from March 27, 1455. They are also made of natural beeswax, coloured black in the centre of the seal. The preserved seals are an important witness to the rich history of the former Collegiate Chapter, the provost's house in Dravograd and the Libeliče parish.